

Berättelsen om hammarsmedsåldermannen Petter Olofsson Björk

Född 26 juni 1724 i Fredshammars bruk. Död 13 december 1791 i Furudals bruk.

Petter var yngst bland de 3 söner och 8 döttrar som smeden Olof Olofsson Ståhle och Margareta Jakobsdotter fick tillsammans. Olof och Margareta kom från Färna bruk i Västmanland. De gifte sig i Gunnilbo kyrka 1703. Olofs efternamn var först Slink efter hans far Olof Olofsson Slink, men bytte från Slink till Ståhle i samband med flytten från Färna bruk till Fredshammars bruk. Döttrarna Annika och Elisabet, som föddes vid Färna bruk dog inom ett år. Vad som hände sonen Jakob, som också föddes i Färna bruk är okänt.

Margareta Olofsdotter Ståhle, som föddes 1707, var deras förstfödde efter flytten till Fredshammar. Eftersom Margareta dog redan 1709 fick även deras näst yngsta dotter heta Margareta. Fredshammars bruk låg vid Ore älv mellan Orsa och Furudal.



De gamla smedsbostäderna i Fredshammar. Till höger ligger Långkatekesen där Peter föddes.

Petter gifter sig i Orsa kyrka 1750 med Anna Matsdotter från Skattungbyn. Fredshammar ligger nästgårds Skattungbyn. Nära Fredshammar ligger också den lilla byn Björken. Det var vanligt att ortsnamn inspirerade till nya efternamn. Vi tror att det var byn Björken som inspirerade Petter till att ta namnet **Björk**. Varför Petter byter namn från Ståhle till Björk är fortfarande oklart. Hans far hade ju också bytt efternamn i samband med flytt till ett nytt bruk.

Petter fick tillsammans med Anna två döttrar som döptes till Anna och tre söner som döptes till Jakob, Peter och Olof. Namn som sedan återkom i flera generationer Björk. Anna som föddes 1750, när Petter var smed i Fredshammar, dog tidigt. Jakob (född 1753), Peter (född 1755), Anna (född 1758) och Olof (född 1761) föddes i Furudal No 2 när Petter var hammarsmedmästare i Furudals bruk. Även Petters far Olof Ståhle blev hammarsmedmästare i Furudals bruk. Sönerna fick också arbete i Furudals hammarsmedja. Fram till 1880 hade 5 generationer Björk arbetat som smeder i Furudals bruk. 1754 dör Olof Olofsson Ståhle. När sonen Petter dör 1791 har han hunnit bli hammarsmedsälldersman. Året efter dör hans hustru Anna Matsdotter. Anna har under flera generationer varit det vanligaste släktnamnet bland döttrarna Björk.



Marianne visar stolt upp ursprunget till släktnamnet.

Smederna skrå var Hammarsmedsämberet. Detta ämbete skulle bestå av ålderman, mästare, mästersven och smedsdräng. Hammarsmedsämberet utgjorde ett slags fackförbund, kvalitets säkring och domstol i kombination. Alla i hammarsmedsämberet skulle finnas inskrivna i Bergstingsrättens protokoll.

Bergstingsrätten antog för varje bergsfögderi eller bruksdistrikt en ålderman. Denne skulle vara en av de skickligaste hammarsmedsmästarna, känd för sin duglighet, och ansvars känsla. Eller som det står i de gamla protokollen; "*ricktig kännedom om sitt yrke, föra ett anständigt och nyktert leverne, andom till exempel och efter rättelse*".

Åldermannen fick inför Bergstingsrätten avlägga domare- och åldermanns äd, då han som bisittare skulle bevista rättens sammanträden. Till hans skyldigheter hörde att minst en gång om året besöka alla bruken i distriktet och där göra sig underkunnig om att smederna var väl insatta i sina åligganden och även väl kunniga i brukens ordningsföreskrifter.